ПОЗДРАВНА РИЈЕЧ ПРЕДСЈЕДНИКА ЦАНУ АКАДЕМИКА ДРАГУТИНА ВУКОТИЋА

Врло поштовани гости и драге колеге,

Почашћен сам позивом да вас поздравим, изразим искрену добродошлицу у скромном, али за све заинтересоване, широм отвореном дому Црногорске академије наука и умјетности, и пожелим плодну и успјешну расправу о историјској науци и настави.

Увјерење у актуелност овако одабране историјске тематике — само привидно може да дјелује парадоксално. Наиме, историјске несугласице су кроз вјекове, као и данас, биле повод за многе сурове и дуготрајне оружане сукобе, односно мале или велике, грађанске или вјерске, локалне и свјетске ратове.

На Балкану се често стварало много више историје, него што се могло поднијети. У давној и недавној прошлости, у Црној Гори су се збивала учестанија и бурнија историјска догађања него у много већим и многољуднијим земљама. Епски настројен, више одважан него уздржан, црногорски народ је увијек био јачи него бројнији, и због тога прилично оптерећен својом прошлошћу.

У периодима социјалних прекретница, потреса и преврата, редовно бивају уздрмани темељи друштвених наука. Оне не могу бити лишене дјелимичне одговорности за судбину људи и народа, јер су у скоро свим друштвеним уређењима према политици, повремено и понегдје, прихватале апологетски однос. Политика, пак, признаје корисне истине и чињенице које јој одговарају. Она држи до науке онолико колико може да јој непосредно користи. Међутим, аутентични научник или умјетник не би требало да има господара над главом, јер га послушност води у безличност и осредњост. А поћудни и покорни, макијавелизмом задојени ствараоци, не могу битно да мијењају свијет. Укратко, научници и умјетници би требало да буду имуни на болести које се ендемично јављају код многих политичара.

Историјске науке, које проучавају непосредну прошлост, особито су изложене критичким замјеркама, преиспитивањима и

ревизијама. Уосталом, и у строго егзактним наукама се не може искључити утицај субјективизма у закључивању, односно, пристрасност може да дође до изражаја и када се анализирају статистички подаци. Енглески историчар Роли је изразио сумњу у могућност суђења о догађајима из давних времена, ако је спорна истина о догађају који се пред нама одиграо.

У психо-социјално поремећеним околностима науку треба штитити од псеудо-научника, а цркву од маловјерних свештеника. Додворачке креатуре се увијек и свуда стварају на страни јачих. Селимовић оптужује полтроне, да „на њима расту сва зла овога свијета".

Већина историчара подешава прошлост према садашњости, писао је В. Терзић. Историчар има право да прећути, али нема право да измишља, упозоравао је В. Чубриловић. У „Епитафу уз историју" Толстој је императиван да ништа не треба сакрити. Не само директно не лагати, већ не лагати ни прећуткивањем. Упркос научним захтјевима да се историографија мора заснивати на вишекратно провјереним чињеницама и објективно тумаченим историјским изворима и документима, у њој се налази много бијелих и тамних мрља.

Рашчишћавањем прошлости, идеологијом заслијепљени, недовољно критични или неинвентивни историчари, замућују и садашњост, јер се историја наставља будућношћу. Орвел је категоричан у тврђењу да онај ко контролише садашњост, контролише и прошлост, а ко контролише прошлост, тај контролише и будућност.

Укратко, народи без историјских сјећања су бивши или нестали, они своје историјске вакууме настоје да испуне митовима. Народ без историје личи на човјека без памћења, у амнезији, који стално тежи да открије свој идентитет, прихватајући и очигледне самообмане.

Историја не остаје увијек иста, већ се често реинтерпретира и преобликује по идеолошко-политичким захтјевима. Фризирана или пожељна историја се уљепшава или карикира према укусу, истинама и потребама побједника у рату, или владајуће номенклатуре у миру.

Одсуство правог осјећања за историјско вријеме — ухронија, назире се и у добром дијелу савремене историографије. Објективизам у историји замјењује се теоријом презентизма, по којој се прошлост равна према садашњости. Различита тумачења исте историјске грађе или прилагођавање чињеница из прошлости савременим приликама, текућим схватањима и новим теоријама представља ординарну злоупотребу, сличну фалсификовању историјске науке у профане и прагматичне интересе и сврхе. Дакле, у спрези историје са субкултурном дневном политиком, скоро редовно страдају историјске истине.

У име међунационалног измирења, забране сјећања на учињена злодјела, или праштања, као чина мудрости а не мазохизма,

— јавља се феномен уништавања историје. На улазу у нацистички логор у Дахауу постоји натпис са поруком: „Ко жели да се жртве забораве, он жели да се оне понове“. Аналогни захтјеви за потирање историје или губљење меморије рецидивирају.

Историја у служби државне или страначке пропаганде нема везе са науком и далеко је од историјске истине. Према М. Лалићу, моћни могу и прошлост да избришу, да од ње трага не остане. Уосталом, велможе су увијек захтијевале од својих портретиста да их уљепшају.

Истинољубиви историчари, иако патриоти, у интересу научне непристрасности понашају се као да не припадају ни једном времену и ни једној земљи, не пристају да буду ничији поданици и адвокати. Они воле свој народ, али му не ласкају и не пишу панегирике. Они се баве превасходно истином. Историју треба сазнавати на основу провјерених истина, а не те истине процјењивати кроз усвојене предрасуде и савремене мржње. Наиме, мржња није осјећање духовно богатих, већ бахатих, који врло радо потежу историјске узрочно-посљедичне факторе за своју емотивност препуњену негативним набојима. Значи, иако чекамо будућност, никако не можемо да се растеретимо прошлости.

Будући да се свијет буквално универзализује и постаје глобално село, у којем средства информисања могу потпуно да дезинформишу, а истина постаје пред лажима немоћна, — то никада као данас није било тежих времена и инертнијих људи, недораслих да рјешавају трагичне проблеме постојеће цивилизације.

Непристрасна, а не дириговања, манипулисана и монополисана, историографија могла би да допринесе бољем транснационалном споразумијевању и успостављању праведнијих и човјечнијих односа у неспокојном људском роду.

Хтио бих да вјерујем, да ће се овај научни скуп, посвећен историјској науци и настави, одвијати оплемењен сличним мислима и жељама.